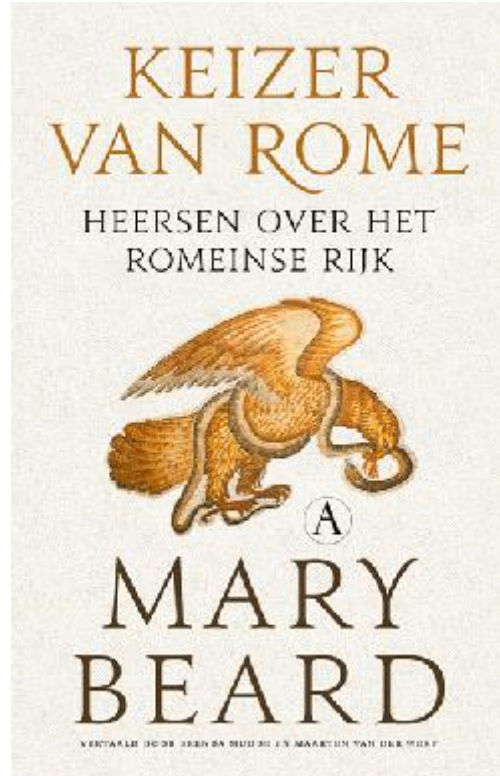

Keizer van Rome. Heersen over het Romeinse Rijk

Mary Beard

'Het is de moeite waard de Romeinse keizers serieus te nemen en nader te onderzoeken hoe de Romeinen dit altijd aanwezige beeld van de macht interpreteerden, hoe ze erover spraken en welke kritiek ze erop uitoefenden. Mijn hele carrière lang probeer ik al een goed beeld te krijgen van deze ongrijpbare, verre, maar vreemd genoeg toch ook bekende keizers. In "Keizers van Rome" hoop ik mijn ontdekkingen met u te delen over de echte en verbeelde wereld waarin zij leefden. Veel

keizers zijn afgeschilderd als bloeddorstige en gestoorde psychopaten, en hoewel ik betwijfel of het inderdaad zo erg was, lijkt het me ook niet zinvol om te proberen sommige van die "monsters" te rehabiliteren. De pogingen om Caligula, Nero of Commodus om te vormen tot onbegrepen hervormers die alleen maar leden onder een slechte pers, hebben me nooit erg overtuigd. Het valt me inmiddels zwaar het evenwicht te bewaren tussen afschuw en sympathie'.

In voorgaande alinea op blz. 37 van haar werk formuleert Mary Beard helder en ondubbelzinnig het opzet van haar boek. Ze maakt ook onmiddellijk duidelijk dat het een persoonlijk werk zal zijn en geen compilatie van wat reeds over de keizers werd geschreven en dat zij bij de beoordeling van de keizers de nuance niet zal schuwen. Het persoonlijke karakter van haar benadering van een onderwerp waarover de erudiete en populairwetenschappelijke literatuur immens is, blijkt niet alleen uit het feitdat zij onbevangen haar visie naar voor brengt zonder zich al te zeer te laten beïnvloeden noch door traditionele *communis opinio* noch door sommige soms vergezochte nieuwlichterijen die niet door het bronnenmateriaal bevestigd worden. Ook de aanpak van het onderwerp is voor een voor een breed publiek geschreven boek origineel. Traditioneel krijgt men in boeken over de Romeinse keizers een chronologisch geordende opeenvolging van afzonderlijke keizerbiografieën. M. Beard heeft daarentegen geopteerd voor een thematische aanpak. In tien hoofdstukken, voorafgegaan door een proloog, komen daarbij achtereenvolgens aan bod: de concrete functieomschrijving van de keizer, het probleem van de troonopvolging of hoe men op de keizerstroon terecht kwam, het concrete hofleven ende betekenis van de maaltijden aan het keizerlijk hof, de keizerlijke paleizen, het personeel en de directe medewerkers van de keizer, de mate waarin de keizer het bestuur van het rijk persoonlijk waarnam, het persoonlijk vermogen van de keizer en de besteding ervan, de vrijetijdsbesteding van de keizer, de keizer op reis, de afbeeldingen van de keizers en hun echtgenote en tenslotte de vergoddelijking van de keizer met poging om de keizercultus begrijpelijk te maken voor de lezer.

Deze opsomming zou de indruk kunnen wekken dat het om een saaie en eerder abstracte analyse en

beschrijving gaat maar dit is allesbehalve het geval. De auteur gaat steeds uit van het concrete -en op het eerste gezicht- anekdotische om tot waardevolle en vaak originele inzichten te komen die men doorgaans tevergeefs zal zoeken in de traditionele populairwetenschappelijke boeken over de Romeinse keizers. Bovendien wordt het exposé voortdurend verlevendigd door anekdotes waarvan M. Beard de relevantie voor een beter inzicht aantoonst en toelicht.

In de epiloog legt zij uit waarom zij haar studie niet verder laat gaan dan 235 na Chr. toen een einde kwam aan de dynastie van de *Severi*. Na de dood van Alexander Severus begon de functieomschrijving van de keizer te veranderen omdat de rol van de keizer van het Romeinse Rijk een andere inhoud kreeg. Daarop volgt dan nog een korte toelichting bij de naamgeving en titulatuur van de keizer en een veel uitvoeriger literatuuroverzicht en signalement van bezienswaardigheden (blz. 385-432) waarbij eens te meer, zoals gebruikelijk bij de Angelsaksische auteurs, de haast totale afwezigheid van Franstalige publicaties opvalt. Het boek wordt besloten met een tijdlijn en een register.

Zoals we inmiddels van M. Beard gewend zijn staat haar enorme eruditie en ruime belezenheid een vlot leesbare uiteenzetting die bovendien nooit van humor is gespeend, niet in weg. Daarbij schuwt zij geen vergelijkingen met andere periodes of actualisering. De informatie die zij uit de bronnen haalt wordt steeds kritisch gewikt en gewogen en daarbij sneuvelen niet zelden traditionele interpretaties (e.g. de identificatie van het 'huis van Augustus' en 'het huis van Livia' op de Palatijn). Zij laat nooit na haar eigen interpretatie en zienswijze degelijk te onderbouwen. Zij is ook nooit te beroerd om bij herhaling toe te geven dat heel wat interessante vragen onbeantwoord moeten blijven omdat het beschikbare bronnenmateriaal ons in de steek laat. Twee *lapsus calami* vallen te signaleren: Messalina was niet de vrouw van Caligula maar van Claudius (blz. 177) en de moeder van keizer Hadrianus was niet Plotina maar Domitia Paulina (blz. 193). Op blz. 387 blijft de verwijzing naar de online doorzoekbare epigrafische bronnenverzameling EDCS (*Epigraphische Datenbank Claus-Slaby*) onvermeld terwijl op blz. 434 m.b.t. de evolutie van het aantal christenen in het Romeinse Rijk niet verwezen wordt naar R. Stark, *The Rise of Christianity*.

Maar dit zijn slechts *peanuts* die niet de minste afbreuk doen aan de vele kwaliteiten van het ook rijk geïllustreerd boek dat niemand met enige historische interesse ongelezen mag laten. Vermelden wetenslotte nog dat van een reeds eerder verschenen boek van M. Beard, *SPQR. Een geschiedenis van het Romeinse Rijk*, dat we reeds eerder bespraken, nu ook een goedkopere paperbackeditie is gepubliceerd.

Mary Beard, *Keizer van Rome. Heersen over het Romeinse Rijk*. Amsterdam, Athenaeum - Polak & Van Gennep 2023. 456 blz. 35,99 €.